„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
за по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСе плаћа се по 6 нов. од сваке врсте сваких ситних слова; за виш е. плаћа по 30 новч. сваке ут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАТЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 31. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 23. ФЕБРУАРА 1894. ГОДИНА XXIX.

ЦРНА ГОРА.

ГЛАС ЦРНОГОРСКЕ ОМЛАДИНЕ.

Испод Ловћена.

Летимичан поглед на економско, финансијско, просвјетно и уопште културно стање с кратким прегледом политичког и чинилаца, који су непосредни узрок овоме стању.

„Sine ira et studio“.

III. Просвјета.

Кад човјек погледа на ону сјајну паучину, што је вјешти пауци испрједају и разапињу над Црном Гором, а не би за вирио, шта је унутра, он би помислио, да овдје његују **Просвјету**, као мати своје јединче. Заиста на први поглед и шта би могао друго закључити, кад на тој паучини — томе чадору — види много што-шта лијепо и примамљиво, па још кад се узме у обзир, да је све умјетнички исплетено и уткано, онда залуду ти труд, да противно докажеш, кад и унутра не можеш ући, а с врата — Цетиња — да разгледаш унутрашњост, то је, драги Србо, немогућност, јер ће те баш ту ови наши умјетници тако предусрести, толико лијепих ствари показати, да си већ ту очаран, те скоро неспособан, да више разгледаш, ти се вратиш задовољан. Дакле, драги читаоче, као што видиш, унутра тешко иде, за то ћемо малко разгледати с поља, да се науживамо ове милине. Гледај само, ено ти на врху овог чадара „Ободска прослава“, што се сија као од злата јабука, мало ниже „Имовински законик“; оно опет, што се види исписано дебелим црним словима, то су ти расписи, гдје се траже професори за отварање гимназија, пољопривредних школа итд. Сад да се малко помакнемо унаоколо: ево ти нешто, и ако непријатно за око, свакојако важно. Што видиш, да су на овоме чадору прикупљени као неки црни трапези, то су ти поповске мантије најновијег фазона; а што између њих видиш оне редове, то су ти наредбе односно народног здравља. А, тебе више занимају она извезена јата скакаваца, што их неколицина гоне. Па добро, то ти представља министарске наредбе, по којима свако мора гонити скакавце, као штеточине. Али као што видиш, ту је извезено, како јадне животињице гину, те није пријатно за гледање, него хајдемо даље. Дакле признајеш, да смо паметно учинили, јер ево ти слике, која ти с једне стране задовољава осјећаје, пошто представља, како се морају штити животиње, а с друге стране признаћеш, да ти она улијева дивљење и поштовање према нашим државницима, који су, разумије се, морали уложити много труда и пожртвовања, док су посвршавали све потребе народног живота, довели у ред и најмање ситнице, док су једном ријечи од ове земље направили земаљски рај и у своме раду толико савршенство постигли, да им сада преостаје времена на бригу и о тако незнатним стварима. Јест, драги сапутниче, преостаје, те још колико: сваки племенски капетан има од надлежног министра по један штампан табак, у коме се зецу у шуми и риби у води обезбјеђује живот за вријеме парења. Дакле, као што видиш, направили смо круг око овог чаробног чадора и сад смо се вратили истој тачци, одакле смо и пошли. Ти си, као што се чини, очаран, а и не помишљаш, да ово није извезено ни на постојаном платну, већ на паучини; ово је само илузија — дјело мађијске мајсторије и ништа више: један само дах — и обмана престаје, а наступа разочарање! Сад тек видимо сироту просвјету, гдје се шћућурила у прикрајку, а на њу гракће ала и врана, као на какву авет, јер би иначе убрзо спржила оне пауке више себе, за то је они и мрзе из дубине своје душе. Цетињски громовници не само да јој нијесу добра мати, већ су јој гори и од рђаве мачехе према пасторчету. Ну, за то је требало увлачити под овај чадор многе племените Србе, који су велики пјесници, књижевници, доктори и професори, знајући, да „Ко га гледа, блијешће му очи“.

Тако су они управо неко вријеме бацали прашину у очи, па их пошље за сву учињену услугу нечовјечно испратили преко Крсца.

Због истијех разлога видјесмо на врху ону златну јабуку — Ободску прославу — која је по себи врло племенита ствар, али је они нијесу приредили из тога узрока, што љубе просвјету, већ што су то захтјевали њихови мрачни рачуни; и она је морала бити, али за то су једним зрном два зеца убијена: тако послије већ утврђене ствари, многи у одбору држе бесједе на дуго и широко, како је зло, да се држава толиким трошком оптерети. Разумије се, да ће толика брига за државне послове учинити своје, гдје треба, а прослава, као ствар од велике користи, онима опет, који је заступају у одбору, прибавити славе и части.

Толико ради истине и наше дате ријечи, а сад да изближе мало разгледамо саму ствар. Зна се, како, поред најбоље воље и пожртвовања — било то у просвјетном, било у политичком погледу — често не могу да се добију очекивани резултати; а шта се може очекивати у Црној Гори, када је мјесто добре воље страшна мржња против сваког прогреса, — већ зна се, на коју групу мислимо? Сад ћемо се потрудити, да изнесемо факта, која ће неоспорно потврдити горње наводе. Могло би се рећи, да у Црној Гори у правом смислу те ријечи и нема просвјетних завода; свакојако има нешто, али шта? Има на Цетињу — у пријестоници Црне Горе — четири разреда гимназије, и то како нам искуство говори, има по неком случају само за ову годину, даље једна земљодјелска школа у Подгорици и око педесет основних школа по својој Црној Гори! То је све, гдје се црногорска младеж може образовати. Па и то постоји на силу Бога. О, кад би по каквој срећи могли довести до „бријеста“ старога Јувенала, да види и опише, како се под њим одигравају смијешне, али за то жалосне сцене! Овдје би истина и Тацит имао посла, али баш Јувенала нагласисмо, што би се јако зачудио, кад би видео, да се послије толико вјекова тако често одиграва под „бријестом“ исто његово дјело — она Домицијанова риба — „само мало друкчије“, пошто је овдје она риба оличена у гимназији и другим просвјетним заводима. Но пошто већ не може бити Јувенала, онда да ми бацимо поглед бар на двије сцене у историјском развићу „бријеста.“ Ми рекосмо само на двије, јер су оне честе и редовне, управо то су периодички вјетрови, који зависе од „ћуди“ и „расположења.“ А ко нема овога, онда чик ко смије „приступити“*) у хлад „бријеста“? Али данас је вријеме тако лијепо, красни сунчани зраци пријатно утичу на душу, машта распирена „коњаком, беравином, црмничанином или шампањцем“ мора летјети у горње регионе; мора се учинити неко хуманитарно дјело. Шенатори стоје гологлави у кругу око „бријеста“. Који су ухватили мјеста у хладу, добро и јест, али онима на сунцу ваљда ври мозак, пошто и гледоцу, сунчани зраци, доспјевши на глатку као стакло површину њихових темена, чине непријатност, рефлектујући. Дјеца опет из гимназије начетила се на авлијским вратима од Биљарде, баш крај „бријеста“, тек као дјеца, да штогод чују. Све је мирно. На један пут чу се: „Нека се поређају туда.“ Дјеца грнуше и одмах се ставише у ред. Сад се пође по реду, питајући: „Чиј си?“ За кратко вријеме дјеца бјеху разлучена као овце од јараца, али не по примјеру Спаситеља, већ се пастир обрати јарићима са ријечима: „Ходите, благословени и примите царство, које су вам приправили оци ваши; ви ћете ићи по свијету, да течете мудрости и да учите мој народ.“ Тада изабраници — узгред буди речено: покварена богаташка дериште — заиграше од радости, јер ће сјутра у Француску. А шта би од оне скромне групице одличних младића? Њима се приближи један шенатор с ријечима: „а шта ви овђе чекате, кад сви не можемо бити министри, боље би учинили, да по оно мало коза пазите?“ Јадни младићи повукоше се, као пуж у своју кућицу, у школску авлију са сузним очима, изгубљеном надом у све, али шаљући горе велико проклетство. Дакле, као што се види, кад ни „машта“, ни „расположење“ не ће да задовоље божанску правду, већ толико невиних и добрих душа баца у очајање, онда је са свим нешто друго, кад су мутна времена, када је и природа ијетка, онда „бријест“ ћути и тек на крају рекне: „да“, шенатори се славе. Овим већ долазимо на другу сцену на истом мјесту, али послије двије-три године и при неповољном времену. Из круга шенаторског излази мало напријед један омањи човјек, по изгледу интелигентан и врло пријатног лица, да би човјек помислио, е ни муси зла не мисли, па ће тек: „господару, ја не знам, шта ћемо са оволико научених људи, а Црна је Гора сиромашна, па сам мишљења, да треба затворити гимназију и богословско-учитељску школу.“ На то се зачу: „затвори, затвори!“ Али опет послије доста времена дуну повољан вјетар, и ми ове године налазимо опет четворазредну гимназију, са једном новином — интернатом — о којему ћемо нешто рећи; а сирота богословско-учитељска школа заспа вјечитим сном „како тада, тако и данаске.“ Али комедију треба довршити, хтједосмо рећи потпуно се прославити, те опет ова иста пријатна персона, веома различна од Јувеналова гурмана, заводи лицитацију учитељске службе и подноси предлог, да се све основне школе укину, само да се дворазредне по варошима задрже. Прво је већ у практици, а друго тек што није ступило у живот. Кад се узме у обзир, да је ово крај XIX. века, онда не смијемо затомити туђу славу, прећуткујући име.

Тај велики поборник црногорске просвјете јест Гавро Вуковић, министар спољних послова. За читаоца ће мало чудно бити, како се он, као ненадлежни, може мијешати у просвјетне ствари, па за то и морамо навести, откуда то долази. У Црној Гори нема одјелитих кругова власти, него у том погледу влада комунизам; у кратко: један за све, а сви за једнога. Дакле може ли бити ријечи о просвјети, кад је у рукама овако мрачних и ћудљивих људи, који у својој заслијепљености иду дотле, да већ сами изгледају смијешни, што се јасно види у мрцварењу она четири разреда гимназије?

Укидали су их, па опет отварали; некад само по два разреда, некад опет, кад је IV., нема III., а ђака, особито у послѣдње вријеме, скоро никад више од тридесет из цијеле Црне Горе! Жалосна и врло жалосна појава, особито кад се зна, да би опет јадно и незнатно било, кад би Црна Гора имала: једну велику гимназију, једну богословију и једну учитељску школу, а кад од свега тога, као што рекосмо, још видимо, да животари оно педесет основних школа, нека земљодјелска школа и она четири разреда гимназије, онда за сада и не може бити ријечи о каквој просвјети и просвјетним заводима. Пануће у очи, што овдје не поменусмо и цетињски институт, који је, захваљујући Русији, која се о њему стара и без ичије га помоћи издржава, доста напредан, али за то њега не узимамо у рачун, што искључиво patres conscripti имају повластицу, да овдје васпитавају своје ћерке, те према томе не вриједи ни говорити, кад то нема никаквог утицаја на масу народну. Сад да се запитамо, има ли, каквог стварног узрока овој жилавости и тако огорченој борби противу сваког напретка; могу ли људи, који имају мозга, играти овако жалосну и комичну улогу, кад не би имали неко јако убјеђење, корисно за народ; имају ли они на уму, да смо већ на прагу XX. вијека, пред којим ће много више рачуна морати полагати, него пред Милошем? Лични интереси и ништа више, брате Србине, угушили су у њима човјечанске осјећаје. Стварних узрока нема, а мрачних ево: први и главни је тај, што се тобож црногорске патриоте боје, да би свака прња и шуша, по што изучи буквар, оставила Црну Гору, јер ова, као сиромашна, није у стању, да задовољи све прохтјеве, ergo Црна би Гора остала пуста! Они свугдје и свагда тако говоре, али им је у души: Dans le royaume des aveugles les borgnes sont rois, — чисто српски: у слијепој земљи и ћорави коњи пролазе.

Ну, пошто је ово главни и за необавјештеног врло јак разлог, то ћемо на њега одговорити у завршном делу овог чланка.

*) „Приступити“ овамо значи: скинути капу из даљине, па приклоњеном главом полако се приближити Његовој руци, пољубити је, па се опет погнутом главом измаћи натрашке за једно 30—40 корака, ту стати и остати гологлав. Ово обично бива под бријестом крај Биљарде.

Нови Сад, 22. фебруара.

Београдска омладина одржала је у прошлу недељу под предсједништвом проф. велике школе Косте Андоновића, јавни збор да се огради против планова поделе Србије. Осим 600 великошколаца било је преко 3000 омладинаца на збору. Прибележено је било 20 говорника и намеравале су се по улицама одржати демонстрације против Аустро-Угарске а у прилог Русији. Но од тог се доцније одустало и само је 5 говорника бесједило, — и сви су говори ишли на то, да је план о подели Србије преко Аустрије нашао места у енглеским листовима, да би се тим путем Србија обележила као земља нереда и немира, и да је аустријска политика од вајкада душмански расположена према Србији, но да ће српски народ снажно одбити сваки покушај, који је наперен против опстанка Србије. Донесене су у том смислу и резолуције, које ћемо у броју од петка донети.

ЈАДИ У БОСНИ.

ПИСМА „ЗАСТАВИ“ ИЗ БАЊАЛУКЕ.

VIII.

Ко временом буде писао историју окупације неима сумње да ће му пружити много грађе за осуду окупационе политике рад једног човјека, који је окупационе тежње на сваком кораку и сваким чином компромитовао, па ма да су како оне хуманитарне и племените у мисли заснивоца окупације биле. Аустро-угарску окупациону политику није до данас нико компромитовао као барон Лазарини. Јер погрјешке појединих органа власти до сада је обично свако био вичан и вољан да припише оним појединим индивидуама, које су том виновници били и чинили их. За то је до сад радо сваки Босанац и Херцеговац утицао се вишој власти за посредовање, ако са одлуком власти прве инстанције задовољан није био. Ја сумњам да је било и једног човјека, који је по себи из дубине душе и срца био увјерен, да у нарави, да у духу окупацијоне владе, да у систему и устројству данашње босанско-херцеговачке управе леже, почивају и крију се једино антисрпске и антиправославне тежње; леже почивају и крију се настојања, којих је једини циљ уништење српске народности у Босни и Херцеговини, као и уништење православне вјероисповјести па и самог мухамеданства. Али од како је Лазарини дошао у Бањалуку за окружника, ни у пештери шумској не би могли наћи човјека, који то сад није потпуно убјеђен, који то не вјерује вјером тврдом, више но у се.

Да оваке увриježене сумње, да овака предубеђења много шкоде правилном схваћању ствари у окупираним земљама, по себи се разумије, а нарочито рад тог, што је окупацијона управа монополисала за себе сваку мисао о добру и напредку народа, сваки рад, што на добро и напредак народа води.

Слобода индивидуа у Босни и Херцеговини налази у окупацијоној управи само толико признања и заштите у колико је тај индивидуј једно дресирано живинче, које по команди и најнижег и најпростијег органа окупационе власти играти и шенити знаде. Појам слободе индивидуа, како га схваћа министар Калај и његова данашња окупациона управа искључује сваку и најмању баш и саму помисао на право неке иницијативе не само у јавном дјелању и животу, него чак и у приватном и привредном. Шта више окупациона управа, односно министар Калај и његов систем управљања Босне и Херцеговине, увурпирали су себи и право располагања са екзистенцијом појединих људских индивидуа, те разлог опстанку и бићу једне људске особе у Босни и Херцеговини не почива сада ни у чему више но у ћефу Калаја и његових нижих и најнижих органа власти. Јер уврјеже ли се једаред црв сумњичења које особе коме органу окупационе управе у главу, падне ли нешто и коме на памет да овај или онај домаћи човјек има другчије мисли и убјеђење о раду и чинима органа окупационе управе, рачун је чист и готов, тај је домаћи човјек од једном постао без права на опстанак, учињен једном простом шоркапом друштва и власти окупационе, за поспрду и поругу, па са њим свако ради, може што хоће и како хоће, бацати га и гурати с ноге на ногу или стати на њ с ногом и пригњечити га као црва, притуђи као скота. Па још што је понајгоре, тјерају роба да га на колац набију па му упрте колац да га сам носи, заоштри и пободе у земљу, а они само што га попридигну да му кров тјело пројури.

Е па кад се сад у оваком кукавном положају налази народ у Босни и Херцеговини према окупацијоној управи и њеним органима, ко порећи смије да предубјеђења поменуте горње врсте нису паклене муке, које морају распињати душу и раздирати груди сваког домаћег сина? Ко да порећи смије да нису така предубјеђења запреке и сметње остварењу и напретку сваког добра? Ко порећи смије да така предубјеђења нису најгоре зло, које је могло снаћи једну земљу и један народ?

Јер неима тога коме прави сласти гледати се робом, осјећати се до скота пониженим и поништеним.

А ко је томе највише допринио да је то тако, ко је томе злу највећи виновник? Ко? Та Лазарини, само Лазарини, јер Калај је по Босни и Херцеговини могао још годинама жарити и палити, у свим његовим чинима не би народ тако ускоро назрио толико душманлука, колико је то у стању био народу улити у главу један Лазарини за пет година његова пашовања на босанској Крајини.

Та Крајином су дубоко и свом Босном и Херцеговином далеко одјекнуле ријечи Лазаринијеве, да је њега сам Цар и Краљ Фрањо Јосип I. послао да уништи православне Србе. Па јели ико икад покушао да подреже јевик овом бездјелнику и да колико толико ублажи народ? Није, него шта више кад су се браћа Пиштелићи ради овог притужили код самог цара и краља, од министра Калаја преко истих руку Лазаринијевих добили су одговор, да његово Величанство на њихову притужбу није ништа обнашло одредити Кад су пак кашње иста браћа Пиштелићи ову ствар преко чувеног пријатеља српског професора Масарика донијели пред аустриске делегације, аустриски делегати су се згражали над наводима тужбе, али и они су тужбе на једно ухо чули а на друго пропустили.

Пред угарске делегације браћа Пиштелићи нису могли ову ствар донијети. Делегати владине странке упућени су били од мин. Калаја да не потпишу ни један тужбе. Кад је пак Нико Пиштелић био са једним одличним угарским опозиционалцем, пошто је овај тужбу прочитао, изјавио је да је не може предложити делегацијама јер би угарске делегације морале закључити да се и он (Нико) и његов брат Саво и Лазарини с мјеста затворе и изашље одмах изасланство делегација, које ће имати провести истрагу и у ствари донијети свој суд. „Мој господине“, овако нам је причао Нико да му је тај угарски делегат рекао, „кад би ми то изасланство изаслали, морали би одмах и друго, које би требало Калајеву и друге господе работу да извиди, јер видимо ми сви и знамо како се са окупираним земљама господари, али шта ћете кад не можемо ни да добијемо контролу закључних рачуна, а камо ли што друго“.

Овај исти делегат угарски изјавио је онда, да је приватним путем дознао у истини да барон Лазарини страшно компромитира босанску управу. То је, рече, признао му и сам један шеф од босанског министарства.

Па и опет тај Лазарини годинама ево пашује на босанској Крајини, а неима посла, у који он свој прст није унио што унио да осрамоти и себе и оне, који су га на оно мјесто поставили. Јер њему није доста било што је убио у народу вјеру у правичност и истинољубље данашње управе, што је по свој Босни и Херцеговини разнио најгаднији глас о окупационој управи, што је у народу учврстио увјерење да аустро-угарска у Босни и Херцеговини неима пречег посла но да пригњечи Српство и православије, него је тај делија и тако далеко ишао, да је Босанце и Херцеговце јавно слао да иду и траже правду код страног владара, код српског краља.

Тако се данас у свој Крајини а и по свој Босни и Херцеговини зна, да је Лазарини рекао Пиштељићима: „ако нисте задовољни с нашом правдом, ено вам српског краља, па нек вам он скроји бољу“. Даље се зна, да је у присуству 200 особа, што трговаца што сељака, кад је Пиштељићима затварао радњу пред ускрс прије двије године, рекао још и то: „е сад нек чекају док дође руски цар или српски краљ да им отвори радњу“.

Све су ово, као што смо рекли, навели браћа Пиштељићи у њиховој притужби на цара и краља и делегације, па све то није ништа помогло, ма да су се ови позивали на свједоке и свој живот залагали ако све са свједоцима не докажу. Али на жалост, њихов је глас остао увијек глас вапијућег у пустињи, ваљда да би сви кукавни Босанци и Херцеговци увјерити се морали, да у аустро-угарској монархији нико боље ни другчије и не мисли, но што Лазарини говори и твори.

О, чудновати мора да су појмови о моралу и поштењу швапске господе, и о правди и правичности, и о закону и законитости! Јер кака је то правна држава, каква ли је то управа, која у једно име изриче правду њеним потчињеним, па се сами послије смију у очи тој изреченој правди, спрдају се с њоме и кукавне своје подложнике уповорују на друго лице, у којег је очима правда светиња, које је изриче како Бог заповједа и како Србима припада!

Да, у Босни се изриче правда у име Њ. В. Цара и Краља Фрање Јосипа I., али Лазарини улијева народу у главу, да код те правде за Србина неима правде, него да је Србин може наћи само онда, гдје му се изриче у име српског краља. Тако ето лојално служи свом ћесару и краљу окружни престојник у Бањојлуци барун Лазарини; тако служи син монархије добром гласу исте; тако васпитава он у лојалности вјерности и послушности народ у Босни и Херцеговини. Обузет страшћу, обузет мржњом и превирањем Српства и православија, Лазарини, та звијер од човјека, ни толико не води о себи рачуна, да он није само једна сокачка лупача, један свјетски смотауз, него и жалосни преставник власти и то власти вишег степена, па да њему као таковом „не подобајет“ свашта брбљати, „не подобајет“ све говорити и на јевику имати, што му и како му то на срцу лежи. Јер народ слуша и пази, што говоре преставници власти; народ зна, да је у Крајини био један Мустафа Хасим паша, али тај је Хасим паша друкчије говорио. Он је поздрављао рају у свијетло султанско име; причао јој, да је свијетли султан на срцу носи; поручивао, да јој султан од срца добра жели; султанском добротом и милошти тјешио је и онда, кад је с њом најстрожије поступао.

Али у том и лежи разлика између данашње окупационе управе и политике, и претходнице јој задње османлијске управе и политике. Османлијска управа сишла је да узвиси Босанце и Херцеговце, а нарочито рају, до човјека, а Калај и његова управа раде, да их пониште до скота, да би они увијек могли радити оно, што хоће и како хоће. Хоће од Босанаца и Херцеговаца да направе дресирану штенад, која ће ићи те руку љубити и онда, кад је Калај и његови Лазарини бичем туку, љутим бичем од сто струка.

Поглед по свету.

— **Трговачки уговор Аустро-Угарске са Русијом.** У заједничкој министарској седници, на којој су били министар спољних послова гроф Калноки, аустријски министар председник кнез Виндишгрец, министри: Пленер, гроф Вурмбранд и гроф Фалкенхајн, па угарски министар председник Векерле и министри: Лукач и гроф Бетлен, вијећало се о трговачком уговору, што би га ваљало закључити са Русијом. Владе обе половине ове монархије нашле су, да се жеља о коначном уређењу наших трговачких односаја са Русијом још не може остварити, те ће с тога обратити својим законодавним телима и тражити пуномоћи, да још до краја ове године провизорно удешавају трговачке односаје са Русијом.

— **Правда у Бугарској.** Касациони суд у Софији, на који је трновски митрополит Климентије учинио призив против пресуда првостепеног суда — одбацио је митрополитов призив и потврдио првостепену пресуду, поред све сјајне одбране, коју су пет адвоката водили. „Свободное слово“ на то примећује: да се данас сваки Бугарин мора уверити, да у Бугарској нема ни закона ни правде.

— **Из талијанског парламента.** Парламент је одобрио владине мере у Сицилији Но док је Криспи ову битку сретно прошао, изгледа, да ће друге среће бити, кад се буде расправљало о владиним предлозима, што се односе на финансије и реформе у управи. У одборе, који ће се о тим предлозима претходно посаветовати и поднети парламенту о том извештај, ушла је већина посланика противних тим и таким владиним предлозима. Изгледа, да споразум између и Криспија и сабора, све су сумњивији. И по што Криспи није вољан на попуштање у важнијим питањима, то се говори, да ће сабор бити распуштен. Не зна се, да ли су ти гласови о распуштању заиста истинити, или би то требало само да заплаши опозицију. Но ако би сабор и био распуштен, велико је питање, да ли би влада из нових избора с победом изашла, јер ће опозиција при изборима зацело ову ловинку издати: редукција војног буџета и никакви нови порези.

ПРОТИВ ЦРКВЕНЕ ПОЛИТИКЕ.

До сада су подигли протест против наумљених црквених реформа:*)

1. Православне српске црквене скупштине са захтеном, да се савове ради протестовања народно-црквени сабор: Тител, Башахид, Сента, Дероње, Чуруг.

2. Бирачка места и срезови за наш народно-црквени сабор: Вел. Бечкерек; перлески, модошки, врањевачки, жабаљски и в. с. миклушки срезови.

3 Јавни месни зборови: Кула, Добрица, Србобран, Сента, Петрово Село, Мартонош, Мол, Ада, Нови Сад.

4. Сремски зборови за угарски сабор: врбашко-кулски срез, алибунарски срез.

5. Епархијски зборови: Темишварска дијецеза у В. Кикинди. (Биће сада у недељу.)

6. Протопрезвитератски збор: Ст. бечејски протопрезвитерат. (Биће сада у суботу.)

7. Засебном представком на посланика на угарском сабору: Новосадски радикали Перлески бирачи. Бирачи уздинског среза. Башахидски бирачи.

*

Ограђујемо се! Престонички листови у својим описивањима великог „**либералног**“ збора, — што га је влада у друштву са Јеврејима, прошле недеље у Будимпешти одржала, те искупила безброј командованих људи, да тиме сузбије недавно одржани католички збор, а покаже, да је бајаги сва држава уз њу у питању црквених реформа, — нарочито налазе за важно истаћи, да су на том „**либералном**“ збору заступљене биле све **народности**. Ми се свечано ограђујемо против тог подметања, ограђујемо се у име свију Срба, а слободно можемо то чинити и у име Словака и Румуна, који су са нама солидарни; ограђујемо се одлучно против тога, да су Срби, Словаци и Румуни, да су све народности учествовале на том збору и изјасниле се за те реформе. Ми то подло подметање престоничке штампе најодлучније одбацујемо од свију народности, јер пристајање на те реформе било би право самоубиство за народности. Цела српска, словачка и румунска штампа дала је до сада безброј доказа, да се те народности одлучно противе тим по њих убитачним законским предлозима, то исто су показале те све три народности на безброј других начина, на многим разним, сваковрсним зборовима, скуповима, седницама, разним представкама и т. д. Ваљда тек не мисли та пештанска штампа, да ће тиме успети, да на свој досадашњи начин фалзификује јавно мњење Угарске и прикаже страном свету, да су народности готове на самоубиство?

Или зар се могу сматрати оно неколико српских, словенских и румунских општинских бележника, кнезова и званичника, који су на заповест морали ићи на тај **лажи-либерални** збор, да они репрезентују мисли и жеље српског, словачког и румунског народа? То ни та штампа сама не верује, али јој је потребно, да пред Европом прикрије ово ново насиље на народности под фирмом либерализма. Зар ово држање те штампе да не буде опомена народностима, да је крајње време, да заједничким громким гласом пред Европом изјаве, да су те тобожње либералне реформе нови нападаји на њих, нова средства за помађаривање? Зар да не одјекне снажан протест свију народности, да им те реформе не требају?

*) Ако се у овом прегледу увукла каква нетачност, или ако је што случајно изостало, то молимо да нам се јави. Уредн. „Заст.“

ДОПИСИ.

Надлак, 14. фебр. (Вршак злоупотреба грк-Васе Јосифовића, намет-председника ове црквено-школ. општине српске.) Одавно се накањујемо да изнесемо српском свету недела овог самовољног човека, који свој штетни и убитачни рад, као председник црквено-школ. ове општине, већ преко 12 пуних година овде развија; ради чега морамо ево већ и у јавност да ударимо, не би ли му се како год једном на пут стало и нама у невољи сада помогло. Будућности и среће своје ради, морамо ми ово да чинимо, па молимо штов. читаоце, да нам нити замере, ни да нас осуђују како год, што ово чинимо; јер — морамо!

Од многих и многих још, осим сада што ћемо да изнесемо, наводимо за сад само некоја најглавнија; а доцније ћемо можда и млого више изнети, нека их поштени српски свет чује, па по правди и заслузи кривца, оцени и — осуди.

Та недела и злоупотребе ове су:

1. Учитељеву земљу 27¾ јутра, тајним шуровањем, без знања ове црквено-школ. српске општине и јавне лицитације, допустио је он још пре 3—4 год. тада још поставшем и садањем школ. благајнику, сиромашном ћурчији Стевану Мудрићу, да ту земљу под аренду ужива. Првих година плаћао је исти закупнине по 500 ф. авр. — Прошле 1893. године плаћао је нешто преко 500 ф. (не знамо баш управо, јер они то од свакога таје). У опште за све ово време јавна дражба никада није одржана, нити ко и данас зна: кад је та земља издата и пошто; а за прошлу год. апсолутно нико ништа и не зна!

Цена свакој земљи 1892., 1893. и све год. знатно је скочила и врло поскупила; а нарочито ова учитељева земља, као прве и најбоље врсте, лако је могла и преко 700 ф. годишње закупнине на чисто да донесе. Порез на исту плаћају увек сами закупници и морају на то да се обвежу.

Дакле чисте хасне доноси та земља у свако доба, а нарочито прошле године седам стотина фор. авр. Колику хасну дакле бере исти са те земље, коју по праву и закону учитељ треба да ужива? Земља је та 1887. из учитељевих руку просто отета обманом и преваром реченог Васе Јосифовића — епарх. школ. власт темишварска обманута, заведена и облагана, те је ту отимачину санкционисала. Учитељу своме после свршеног овог „кшефта“ одредио је Васа 1887. год. с јесени одмах само 400 фор. и ова плата је важила до 1889. год. октобра месеца 1. дана. Од 1. октобра одредио је „мургул“-Васа учитељу „проформе“ ради, само да се каже — 500 ф., по у ствари ју учитељ никад примао није, но само 425 ф. и хват дрва на годину. То му је и данас сва плата и сав приход, што га учитељ наш ужива. А за што и како то, ево и то ћемо да укратко рекнемо: у речених 500 фор. наметнута је на силу бога учитељу дужност перовође, коју он не мора и не ће да врши; за то му се одавде извлачи годишње 10 фор.; са земљом одузет му је и пашњак за једну краву. За то мора учитељ — ако држи краву — да плати башка за пашњак тај шк. благајнику најмање 5 ф. годишње. Учитељу даје се токорсе! четир фата дрва „за сопствену потребу“ — али „мора“ одатле и школу целе године кад треба — да греје и то што већма може, јер иначе одмах га туже! Школа изгори сама 3 хвата, учитељу остаје 1 хват за целу годину! Каже се: учитељ има 4 хвата дрва за своју потребу, а у истини нема ни ивера више од 1 хвата. Отео му је „мургул“ 3 хвата дрва по 14 ф, што чини 42 ф. При томе не ће благајник школ. Штева Мудрић ни грк-мургул ни сечење ових три хвата дрва за школу да плате, већ наметнуше и ово учитељ да плати. Ту је украћен учитељ са 6 ф.

Послугу школску наметнуше учитељу на врат и овај ју је морао да прими. Општина, т. ј. ћурчија Штева и мургул-Васа не ће више да плате учитељу за то, но само 12 ф. годишње. За 12 ф. годишње нико не ће да се обвеже целе године школу да послужује. За то мора учитељ из свога џепа месечно још по 1 ф. да плати за школ. послугу и ту је оштећен са 12 фор., којих мајстор-Штева и мургул-Васа не ће да учитељу накнаде.

Ето дакле на чисто и истинито, шта остаје учитељу из оних тобожњих 500 ф — остаје му свега 425 ф. и 1 хват дрва на годину! Е па није ли

то добар шићар за мајстор-ђурчију и његова патрона мургул-Васу? — а кажу: „Наш учитељ има 500 ф. у новцу и 4 хвата дрва“. Ето како обмањују људе и власти! — Па ко може сад да рекне, да то све није „мајсторски“ удешено, да се исти на штету и убиство учитеља — испомажу?! а како и на што они тај закинути новац учитељев употребе — знају они само, а више нико! Овде морамо још и ово да кажемо: та земља дата је од стране вис. кр. коморе приликом деобе још пре 23 до 24 године учитељу — изриком! — на уживање као његов „карактер“; по томе само учитељ и нико други нема права да ју ужива! — Исто толико земље добише и многи овдашњи учитељи у натури, сваки поједини у оно доба и они ју сви и уживају; а такових је учитеље овде: 7 словачких; 3 румунска; 1 унијатски; 1 католички и 1 чивутски.

Сви ови од оног доба уживају те земље у натури; а уживали су и српски бивши овдашњи учитељи све до 1887. год., кад ју је мургул-Васа од учитеља, против сваког закона, отео и овако почео да шпекулира и кшефтује, па је тога ради и саму власту обмануо, те је то недело његово и потврдила.

Тако ето деле хасну од свега Васа и Штева.

Непобитна је дакле истина, да је учитељ годишње само са отетом му земљом ускраћен на 275 фор. а. вр. и то недело је темишварски епархијски школски одбор тада 1887. године одобрио и онако олако, без сваког промишљања санкционисао, а све супрот јасном слову закона, који каже: „Да се плата учитељу сме повисити, а умалити никако“. Није ли зар за то своје недело заслужио најстрожију казну, кад је смео једну власт овако да обмане и изигра?!... Али вршак свега тога, још и то је: што је он тада то своје непоштено дело из своје пусте главе спровео, без праваљаног пута и начина; јер он никад о томе ни скупштинска записника имао није, пити је то скупштина тада овде одобрила, или и само знала што о тој његовој смицалици; него је сам, као председник (али у име општине, ма да ова и не знађаше о томе ништа) епархиј. школ. одбору предлог тај поднео на одобрење; а овај, верујући његовим лажима, пристаде и одобри без даљег истраживања и приговора. Тако је ето примљена и потврђена тада она крупна лаж, која је врло ушећерисана била и онако вешто увијена, да је могла једну власт да изигра и обмане!

2. Г. Јовану Новаковићу, као конз. изасланику приликом спроведене истраге противу неке самовоље мургул-Васине у погледу зидања нове садање цркве наше, плаћено је истоме 6. јула пр. г. под бр. 26. рачунске главне књиге на признаницу 14 фор. 80 н. из црквеног новца!

У овој ствари осуђен је „грк-Васа“, да ту своту цркви врати, пошто је за кривог пронађен; али се он и данас „невешт“ томе чини, те не ће да то решење ни пошто уважи; него је супрот свему ипак на терет цркви ставио, у рачун метнуо и решење конзисторијално у томе — ето изиграо! Ово је већ у рачуну од прошле године и не да се опровргни да није тако.

3. Овластио је зидаре нове садашње наше цркве тада, кад зидање свршише: да иду у крчму и на рачун црквени да једу и пију сви! а то је самовласно, без ичијег знања и одобрења од стране наше црквене општине учинио.

„Част“ та коштала је цркву 9 фор. 50 н. без икакве нужде и морања, те је и плаћено крчмару Петрику уз признаницу под бр. 28. августа 16. по рим. кал. пр. год.

4. Глигорију Ирању за вучење песка при зидању нове цркве наше сад, плаћено је 23 фор. под бр. 31. септ. 14. пр. г. За сав песак, што нам при грађењу цркве требаше, спремни беху сва браћа Словаци овдашњи, да нам га бесплатно довуку и они хтедоше да нам ту братску љубав учине; али злуради дух Шандора Петровића, са исто таковим синовима својим, одуврати их све, лажући и обмањујући их свакојаким празним речима; говораше: „Да се црква не ће скоро зидати, па да не треба ни да вуку“. А то су чинили једино за то, што су дуговали тада преко 1400 фор. цркви, те да не плате тај дуг свој и камату — јер: „Кукурув им беше на малој цени“ — одупираху се том зидању и кварише посао и ногама и рукама; али не испаде им план за руком, јер је црква отпочета 16. маја летос, те не имајући песка, морао се је са њихове кривице из црквеног новца набавити и вучење платити, а они ни до данас ни једну шаку песка не донеше, да своју цркву зидају!!!...

5. Г. Јовану Новаковићу по други пут 16. новембра пр. г. под бр. 34. плаћено је 15 фор. 60 нов., као изасланику конз. за избор месног пароха.

6. Михају Мокришеву плаћено је и опет за вучење песка по призн. бр. 39. пр. г. 12 ф. 80 нов.

7. Новем. 16. п. р. пр. г. под бр. 35. рачуна црквени убележено је: да је подигнут зајам за цркву из штедионице у своти 800 фор. — Ово је опет без знања и одобрења месне црквене скупштине и конзисторије учинио „мургул“ на своју песницу. На тај зајам одмах је плаћена камата 15 ф. 95 н. Зајам овај неје се морао подићи, пошто имаде још и данас који цркви знатне суме новаца дугују, па су требали тада да плате; али их „мургул“ и његово друштво не хтеде да гони, јер „пријатељство и неко сродство“ не даде!... а кад се већ узело, требало је камату ову на те дужнике свалити; то је право и мора тако да буде.

8. Децембра 29. пр. г. под бр. 40. плаћено је и опет камате на исту своту 17 фор. — За што то Боже? ко ће то цркви вратити?! — Овај новац очевидно је већ упропашћен и избачен без икакве потребе и невоље; јер црква наша имаде још неколико хиљада на дугу, па је то требало покупити, те се не би у лудо плаћала камата за другога!

9. Крајем 1890. год. беше укупни црквени иметак 8334 фор. 13. н., а крајем 1891. г. само 7319 фор. 75 н.!!! Како то?! Дакле из капитала фали 1014 ф. 38 н.!? — а камата мора да нарасте бар 475 фор. 78 нов. — и ово све прогута мургулова пустоглавост!

Крајем 1891. г. мора да буде капитал са каматом заједно бар 8809 фор. 91 н., а оно је мањак са 1490 фор. 16 н.! — како то?..., Рачуни су ови у своје време прегледани — али како? зацело „жмурећки!“ почем нам исти и данас говоре, али овако као што је овде! А каквом су мађијском вештином могли још и за добре пронађени те одобрени да буду, то нам је загонетка! — Али, ил овако, ил онако, ово стоји свакојако: да је крајем 1893. год. истинити мањак 933 фор. 14 н., а где је тај новац, ми то не знамо ни један! — о томе нека даде рачуна мургулова сатанска савест и његови халапљиви помагачи у том прљавом послу. Но свакако јасно је то, да су нам у таковом сумњивом стању сви рачуни од почетка „царовања“ његова; ал извидеће се што скорије све ако Бог помогне, пак ћемо опет и више шта о овоме рећи.

Оволико морасмо за сада на брзу руку да изнесемо и рекнемо. —н —ћ.

Сент-Андрија, 13. фебруара. У једном од прошлих бројева цењене „Заставе“ оглашен је распоред наше „Беседе“ и можемо рећи, да је ова „Веседа“ испала на опште задовољство присутне публике. Наше певачко друштво је своју задаћу, како са певањем тако и са декламовањем врло добро извело, и то тако, да је на захтевање публике неке песме, као: „Боже братимства“, „Труба труби“, „Хајд на ногу браћо сада“ по 2 пут, а Бранково „Коло“ и 3 пут отпевало.

Од улазница дошло је преко 70 фор. Осим тога добровољног прилога пало је 43 фор. 50 нов. Нека је овде у овом листу слава и хвала изречена свима прилагачима!

Први део, певање и декламовање, отпочет је одма после 8 сати, и свршен је после 10 часова. После следовао је одмор и општа вечера; а после овог отпочео је други део: весела игранка српским колом уз српског гајдаша, и после кола све остале у програму означене игре. Српско народно коло одиграно је и три пут. И тако је ово народно веселе трајало до беле зоре.

На беседи је присуствовало преко 76 породица и око 220 особа, међу овима био је велики број католика, а нарочито наша српска интелигенција у великом броју одазвала се, и сви су радосни и весели својим кућама разишли се.

Лепо би било, да се од стране овог црквеног певачког друштва сваке године овако једна весела забава приреди, јер смо ми тога жељни, јер од г. 1882. до данас, не имадосмо овде такове забаве.

Чланови нашег певачког друштва за сада су још малобројни, њих 17, а дај Боже, да се ово друштво умножи и да на својој узвишеној задаћи слошке поради. Живили певачи и певачице, који су нас присутне овако пријатно развеселили!

Један од присутних.

Књижевност и уметност.

Српско народно позориште у Карловцима.

„Краљевић Марко и Арапин“. Историјска слика у 5 чинова од В. Миљковића, музика од Ф. Гала. Лепе речи, слаби стихови без икакве поезије, без јединства радње, ето то је Миљковићев „Краљевић Марко“. Шта је он хтео с овим комадом? Хтео је ваљада да напише историјску драму, оно се роди нешто треће и ајде сада то новорођенче да крстимо. Назваћемо га „слика“.

Мислим да није вредно да говорим даље о овом слабом недоношчету, доста је кад кажемо, да је тако слабо и кржљаво, да о њему није вредно ни речи трошити. О музици имамо да наведемо да је иста.

Његова музика у погледу арија је конгломерат мотива, а нарочито реминисценција мађарске народне музике нарочито чардаша, за тим светске уметничке музике, а свега на једном месту ропска имитација две српске песме.

Колико се Гал не може да отргне од мађарске музике, нарочито се види у песми Андријиној: Како тужи срце моје — у њој је све мађарско, и модулације и оне формилаговане осмине, па чак и акцентуација. Ту имамо са свим обратних акцената, н. пр. код речи туга у Гала је први кратак, а други дуг и слично томе.

Једино служење српских мотива налазимо у терцету, но то је компилација Каврги ног „мила мати подај ме за дику“.

Што су арије у овом комаду скроз несрпске, то је са свим појмљиво, но наша је срамота, а нарочито српских композитора, што за један српски историјски комад музику мора да пише не-Србин. Наши композитори не раде ништа друго, до ли што донесу неколико хармонизованих црквених песама, а као да је прошло време народним песмама. Да оригинално што напишу, а нарочито оваком приликом, то им је девета брига. За то смо изостали у уметничкој оригиналној музици.

Хармонизација Галова је поред свију наведених мана врло добра. Већином је мека и пуна, а по некад као у песми „додирни руком жице“ пластична. Из хармонизације Галове видимо, да је он врло добар теоретичар без музичке оригиналне продуктивности.

У погледу игре, такођер немамо много похвалног рећи. Сва лица у делу су слабо обрађена, тако рећи једва имамо силуете од карактера, због тога их је у опште тешко и играти. Без сумње, да је овог вечера најбоље играо г. Лукић у улози цара турског. Ми немамо довољно речи да похвалимо његову мимику играјући овога старца. Он је у њему много више изнео, него што је Миљковић и написао и замислио. Краљевића Марка треба играти са много више живости, него што га је играо г. Душановић. Његов Марко је само у статури импозантан и јуначан, а у говору је млак и млитав, па такав и у најкарактеристичнијим местима, као у првом чину, у разговору са оцом и царем. Штета за ону лепу фигуру! Ружића можемо само сажаљевати, што се лаћао таке улоге, као што је арапин — и у певању и у игри. Овог је вечера претрпео пораз као можда никада, да једног Душановића у игри са њиме изазову, а њега не. За то не треба да се маша оних улога, које нису према њему.

Певање је овог вечера ишло најбоље. Нарочито г. Марковић је лепо отпевао своју арију: како тужи срце моје. Његов глас се и овом приликом истакао са својом обновљеном пуноћом и гипкошћу, но би од њега смели и више захтевати у погледу извођења. И ако му је глас коракнуо на боље, његова уметност стоји, с којом се још љуто бори.

Лепо отпеваше вилинску песму госпођа Лукићка, чији се звучан и мек алт врло лепо истицао, за тим госпођа Васиљевићка и гђца Ј. Весићева са својим меким и сонорним сопраном. Музичку спрему показала је гђа Марковићка, по штета, што јој се глас не подудара са уметношћу. Последњи кор је такође доста лепо испао, само би и овом приликом желели, да се више пази на такт и нијансирање.

Нил.

*

Субота 12. (24.) фебр. „Досадан свет“ комедија у 3 чина од Ед. Пажрона, с француског превео М. Р. Поповић.

Ово је први француски комад, који је ове сезоне даван на позорници у Карловци. Први комад и фала Богу ми смо задовољни с њиме. Кад би човек по наслову судио е рекао би, да ће и сами приказивачи публици несносни и досадни бити са својих можда улога. Али не. Публика се данас први пут сасвим задовољна кући разишла. Комад се завршио онако, како га наша публика жели, а глумци га приказаше онако, како га боље умеше. И једно и друго добро.

У вечерашњем комаду изнео нам је писац разне погледе на свет и живот изнео нам је, како мисле они, који се држе за учене, за тим они, који се мање науком баве. Ове друге је опет изнео у 3 разна облика: као старије већ, као млад брачни пар и најпосле као безазлено невино девојче. Најпосле уз ове две главне групе изнео нам је писац једно лице, које са своје надутости и уображености сасвим други поглед на свет има.

У првој групи особито је верно играла гђа Лукићка, која је верно изнела учену и ладну Енглескињу, коју је можда само Француз кадар био мало загрејати. Из друге групе врло нам је лепо приказала гђа Ружићка оно, што смо с правом и могли тражити од ње, и то онако, како она уме.

Млади брачни пар лепо је изнео своје погледе на живот. Особито је гђа Бакаловићка, овог вечера тако играла, да јој њена мимика помогла, да изведе своје назоре. Ни г. Спасићу (мужу јој) не може се ништа замерити.

Но највећма нас је задовољила Сузана (М. Марковићка), која је своју улогу до краја сасвим онако извела, да би се лако могло казати: тако и не боље. То је била њена улога. Уједно би замолили гђу Марковићку, да само оваке улоге бира, јер је у њима она, што кажу, у свом елементу. Не мора човек бити славан са своје универзалности, већ са своје специјалности.

Најпосле, овог вечера морамо похвалити и гђу Вујићку, којој је баш њена свакидашња афектација извела и изнела ону особу, чију је улогу гђа Вујићка имала. Али овим не ћемо још њену способност да омаловажавамо, та сви знамо, да је она од најбољих снага нашег мезимчета.

Остале улоге су биле мање.

Secundus.

* * *

Недељни ред позоришњих представа српског народног позоришта у Срем. Карловцих. У среду 23. фебр. (7. марта) први пут: „Дојчин Петар“. Драмски спев у 3 одељка, написао др. Милан Савић. — За тим: „Доктор Робин“. Шаљива игра у 1 чину, написао Премарej. За српску позорницу прерадио Јован Ђорђевић. — У четвртак 24. фебр. (8. марта): „Сабља Краљевића Марка“. Алегорија у 2 дела и 7 слика с песмама, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка. (Представа за децу). — У суботу 26. фебр. (10. марта) први пут: „Мајка“. Шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Стеван Дескашев. — У недељу 27. фебруара (11. марта): „Радничка побуна“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написали Е. Сиглигети и А. Балаж, превео и за српску позорницу удесио С. Дескашев, музика од Д. Јенка.

СРПСКОМ НАРОДУ.

Докле се сузе још нису осушиле у очима нашим за Војиславом Ј. Илићем; докле се гроб његов још није ни побусао, ми се потписани, још јецајући за непрежаљеним нам песником, окуписмо и договорисмо, да се обратимо Народу Српском за прилоге, којима би се могао подићи споменик, достојан славе његове, достојан поште и љубави Народа Српскога.

На то се решисмо баш за „вруће ране“ руковођени мишљу, да кад један народ велича синове своје, какав је био Војислав, да он велича тиме сам себе, да чим он то пре учини, тим племенитије и достојније изражава оно, што му је на срцу. Уз то нам је овако брзу радњу налагала, и поука искуства, да овакве послове не треба одгађати.

Ми се не обраћамо на по се ни Србима из Краљевине и Кнежевине, ни онима из преко Саве и Дрине, ни онима дуж Мора или с Косова, него целом нашем од Адрије до Балкана и од Сент-Андрије до Белог и Егејског мора, докле српска вила, посестрима Војислављева, тужи и теши, докле год она напомиње старе јаде и надахњује надање српској души.

Молимо с тога, да се прилози за Војислављев споменик упућују благајнику овога одбора г. Милошу Валожићу, књижару овдашњем. Поштоваоце покојног Војислава молимо да се свуда, где их је, заузму око скупљања прилога и да раде на томе путем и начином, који према локалним приликама буде најподеснији, како би тих прилога за споменик мезимцу српске виле било што више.

У Београду на три Јерарха 1894. год.

Председник одбора за подизање споменика Воj. J. Илићу:

„Змај“ Др. Јован Јовановић.

Благајник: **Милош Валожић** књижар.

Потпредседник: **Др. Мил. Р. Весић** проф. В. Школе.

Тајници:

Р. Ј. Одавић, фил.

Жив. М. Протић, ур. „Срп. Заставе“.

Чланови одбора:

Богдан Поповић, проф. Вел. Школе, Драгутин Гођевац адвокат, Дан. А Живаљевић секр. мин. Финанс., Ђ. Ђорђевић проф., Јанко М. Веселиновић, Коста Арсенијевић, Лаза Комарчић ур. „Видела“, Мил. Павловић проф., Мих. Јовић учитељ, Окица Глушчевић уредник „Одјека“, Петар Убавкић, Пера Тодоровић ур. „М. Нов.,“ Симо Матавуљ, шеф пресбироа, Стева Тодоровић проф., Хаим С. Давичо начелник министарства финансија.

Вести из места и са стране.

Одликовање. Задарски владика др. Никодим Милаш наименован је за почасног члана руске православне богословске академије у Петрограду за књижевни његов рад на црквеном научном пољу. Ове почасти удостојавају се у Русији само најбољи радници у богословској науци.

† **Михаило Малиновски**ј. Као што лавовски „Галичанин“ јавља, умрло је у Лавову 26. фебруара (по рим. кал.) председник „Галичко-руске матице“, историчар и родољуб Михаило Малиновскиј, свештеник унијатски. Много је урадио на пољу историје Црвених Руса, руског језика, литературе и права руско-словенског обреда, којега се придржавају Руси-унијати у Галицији и Лодомерији. Написао је многа знатна дела и био је састављач свију меморандума, које су унијатски митрополити у Галицији слали римској курији. Услед једног таквог меморандума било је забрањено галичким унијатима прелазити из грчко-католичког у римско-католички обред. Заузимао је многа угледна звања у држави и својој цркви. Тако је год 1848. под Стадионом био члан галичког државног савета, од 1861—1866. посланик на лавовском сабору, од 1869—1870. администратор епархије лавовске, а од 1873. архиђакон и председник митрополитског каптола. Кад је 1882. митрополит Јосиф Сембратовић резигнирао, био је и он са свог места дигнут и од тога доба искључиво се бавио књижевношћу.

Телефон без жице. Електричар енглеског главног поштарског уреда, Хенри Прис, држао је недавно у „Society of Arts“ предавање о „телефонирању без жице.“ Прис се већ десет година тим бави, а практичне је огледе чинио у заливу града Бристола, кад је влада хтела, да светионике на мору споји са копном помоћу електричне струје. Код Кардифа леже два отока, Флат Холм и Степ Холм. Први је три, а други једну енглеску миљу удаљен од обале. Телефонирање без жице кроз воду успело је преко очекивања. Мање је успео оглед, да се на тај начин разговара од Лавернока у Степ Холм. Овде удаљеност износи 5·35 енглеских миља. Звукови се могу разабрати, али се речи не могу јасно разумети. Прис држи за сигурно, да не ће требати дуго времена, те ће се моћи без жице телефонирати из Довера у Кале.

Трагедија на селу. У Комлошки, селу у земплинској жупанији, живео је неки Михаљ Чабо са женом и сином својим. Живео је лепо и задовољно. Он је пре много година отишао у Америку и тамо стекао леп иметак. После десетогодишњег борављења вратио се кући и све је лепо било у дому његову, док једног дана син му, већ момак на женидбу, не изјави родитељима, да је замиловао неку Сузану Вирагову из суседног села и да је рад оженити се њоме. Отац одмах пристаде, али мати никако. Моле је и син и отац за благослов, но она га не да ни-

како Та љубав синовљева тако јој се срца коснула, да је пала у кревет и дуго тешко боловала. Но ипак оздрави, али у дому Чабовљеву не стаде оног старог живота. Ових дана учини Чабовљевица крај своме животу: кад је једном остала сама код куће, убила се из пиштоља. Писмо пак, које је за собом оставила, разјаснило је и њено непристајање на синовљеву љубав, и узрок самоубијству јој. У том писму исповеда она, да: док јој је муж био у Америци, она је у потаји грешила са Павлом Вирагом, а последица тога недозвољеног сношаја била је Сузана. Она није могла допустити, да јој син узме рођену сестру за жену, али није ни сама могла подносити више несрећу своје деце, којој је несрећи сама крива била и с тога се убила.

Гад од човека. У Копенхагену је сад у суботу довршена једна криминална расправа, која је изазивала гнушање у моралном свету, а сад на самом завршетку задивила сав свет грозном невољалошћу особе, ради које је та парница поведена. Наиме, настојатељка дечјег сиротишта „Капе", по имену Хермина Мелер оптужена је, да је одраслије дечаке наводила на гадан пут. При истрази, баш пред саму завршну расправу, изнађе се, да је настојатељка управо — мушко. Суд је тог гада од човека осудио на смрт на вешалих.

МОЛБА ЗА ПОМОЋ.

Први дан божића прошле 1893. год. умро је овде наш подбележник Ђепа Поповић, рођени брат покојног несретног песника српског Мите Поповића. Иза њега је остала удовица са четворо нејаке и несастаране деце. Изван задужене кућице, ништа друго иза покојника није остало, јер поред худе плате подбележничке, а ванредне савесности и чистоће руку покојникових — није ништа ни остати могло. Но осим жене и деце, као честити син издржавао је покојник и остарелу мајку своју, којој је 76 година сада. Покојник је био једина потпора материна, јер су два брата и сестра једна много пре њега умрли. Како удовица покојникова с толиком децом ни сама за себе не може зарадити насушну кору хлеба (јер подбележничке удовице и сирочад пензије немају), то је несретна мати, чије су деце гробови у четир жупаније разметути, на то нагоњена, да пријатеље тих њених гробова, а нарочито пријатеље и поштоваче песника, покојног јој сина, Мите, у горкој невољи својој овим путем потражи и замоли за помоћ у последњим данима живота свога.

Потписани придружујемо се молби горе споменуте старе душе и молимо сваког душевног брата Србина и сваку сестру Српкињу, да добровољним новчаним прилогом притеку у помоћ овој старој сиротој души.

Прилози нека се изволе слати на председништво овдашње Срп. црквене општине, о којима ће се рачун у српским листовима у своје време изнети.

У Бачком Петрову Селу, 16. фебр. 1894

Панта Поповић с. р. парох. — **Н. Ј. Валугџић** с. р. предс. црквене општине.

Ур. Михајловић с. р. перовођа.

Трговина.

Нови Сад, 22. фебр. Пшеница прве квалитете 7 ф. — н. Пшеница средња 6 ф. 50—80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 н. Наполица 6 ф. 20 н. Јечам 5 ф. 50 до 60 н. Зоб 6 фор. 50—80 нов. Нови у зрну кукуруз 4 фор. 30 нов. Маст 48 фор. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 54 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 43 н.
„ средњи . . . 40 н.
„ лаки . . . . 36 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 7—20 ф. по комаду.
Јагњци . 4·10 ф. по пару.
Овци . . 7—12 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

21. фебруара било је 0·50 мет. а 22. фебруара је било 0·86 мет.

*

Будимпешта, 19. фебр. (3. марта). Преглед недељног промета производа.

Стање рада на страним пијацама није се још увек побољшало. Код нас су цене шеници пале.

Шеница. Услед уздржљивости млинова, а умерене но журне понуде, пале су цене шеници за 7½—10 новч. Прометано је око 100.000 мц. а довежено 78,000. Важније продаје биле су:

Потиско жито од 77—86·5 кгр. по фор. 7·40 до ф. 7·75. Стоваришно жито од 75·8 кгр. по ф. 7·30 Бугарско жито од 77 кгр. по ф. 6·60. Влашко жито од 77—79·5 кгр. по ф. 6·60 до фор. 6·85. Српско пливајуће жито од 74 кгр. по ф. 6·25, од 75 кгр по ф. 6·50. Све на 3 месеца.

Раж је услед падајући терминski курзова, те слабе тражње од стране потрошача попустила у цени за 20 новч. Прометано је само 4.000 мц. по ф. 5·40—5·65. Српска раж вреди фор. 5·—5·30 уцариљено.

Јечам. Готове робе слабо има, али домаће почиње се више довозити, те је цена с тога 10 н. пала. Од страног јечма продано је 2000 мц. по ф. 5·85 до ф. 5·95 ђумручено.

Зоб се у почетку недеље 10 н. јефтиније продавала, после су довози умањили се, те је опет завладало чврсто расположење, које је цене за 5 н. повисило. Прометано је 4.000 м. ц. по ф. 6·80 до ф. 7·35. Српска зоб вреди ф. 6·30—40 уцариљено.

Кукуруз. Нове робе слабо је било овде а и у Штајнбруху, услед чега су цене чврсте остале. Према сувоћи плаћан је ф. 4·45—4·70.

Термини хране закључују: Шеница за пролеће ф. 7·17—18, за мај-јуни ф. 7·21—22, за јесен ф. 7·44—45. Кукуруз за мај-јуни ф. 480—81, за јули-авг. ф 498—99. Зоб за пролеће ф. 6·70—71, за јесен фор. 5·85—87. — Све од 100 кгр.

Продукти.

Шљиве. Готова роба остала је ове недеље занемарена; продано је нешто српског узанца по ф. 4·25, 100 ком. фор. 6·— 85 ком. ф. 10·—. Босанске 120 ком. фор. 5·— до 5·25, 100 ком. продане су по ф. 6·12, 85 ком. бележу ф. 10·—. Меркантилске шљиве без гарантујућег броја комада вреде франко Пешта фор. 8—8·25.

Пекмез. Радња у овоме артиклу била је незнатна, цене непромењене.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 21. фебр. (5.) марта.

Дукати — — — — — —	5 ф. 90 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 90 н.
Угарска златна рента — — —	118 ф. 25 н.
Аустријска златна рента — —	120 ф. 25 н.
Угарска крунска рента — —	95 ф. 25 н.
Аустријска крунска рента — —	— ф. — н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	61 ф. — н.

Новије вести.

Ристић и Рибарац. Из Београда јављају, да је на одржаној седници главног одбора либералне странке прихваћен предлог Рибарчев, да се потпомаже садашње министарство. Тиме је напостављен Ристић, који није тога мишљења. У истој седници је радосно поздрављена изјављена могућност, да ће скорим Рибарцу бити поверено састављање кабинета.

Радикали и прослава прогласа краљевине. Као што се чује из Београда, нико од радикала није добио позивницу на свечани обед приликом прославе 22. фебруара. Но овом приликом отпао је уобичајени дипломатски обед, због држања руског и француског посланика, који на тај обед не би дошли.

Кошут оболео. Из Турина, где стари мађарски револуционар живи, стижу вести, да је Кошут оболео. А болест је таква, којој лека нема: велика старост и све већа слабост уследње.

Избор бечког градског начелника на место умрлог дра Прикса биће 2. (14.) марта.

Градачка техника опет отворена. Из Граца јављају, да је министарство просвете наредило, да опет отпочну предавање на тамошњој техници.

Ново министарство у Енглеској. Из Лондона јављају, да је краљица поверила председништво министарства лорду Росберију и да се овај тога и примио. Нови чланови кабинета су ови: Лорд Кимберлеј спољних послова, Морлеј министар за Индију и Херберт Гледстон (трећи син Гледстонов) за ирског секретара. Министар пак финансија Харкур, о ком се мислило, да ће дати оставку, изјавио је, да задржава свој портфељ и да преузима водство либералне странке у доњој кући.

ПРИПОСЛАНО.*)

Чудновато нам изгледа, да наши листови доносе поједине белешке са стране, за које ни мало нису сигурни, да ли је истина или лаж. У последњим бројевима „Браника" и „Страже" доноси се лажна вест из Чуруга.

У целој Шајкашкој, по томе дакле ни у Чуругу није до сада био никакав збор од стране владиних органа за грађански брак.

Она нотица „жена на пасош" у поменутим листовима је скроз неистинита, те се могу исти захвалити једино поменутом, по нас незнаном адвокату, који их је подробно обавестио о владином збору у Чуругу, — са чиме је исте листове насадио и облагао.

Скромним Чуружанима изгледа као нека љага та подвала, коју им намећу горњи листови, те услед тога устају против писанога са опоменом, да се сваки прво распита о истинитости ствари, па да после уверења пише.

Код нас је истина био протест против грађанског брака, али достојно у црквеној скупштини, са којим протестом можемо се свагда похвалити, — те услед тога нико нам не сме никаква извртања, подметања и којекакве лажарије једнога новосадског адвоката подметати, — ако је то баш у ствари.

Оволико држимо да је доста у одбрану части свога дичнога места Чуруга.

У Чуругу, 13. (25.) фебр. 1894.

Мика Ђурчин, Јован Вадрач-Бани, Живан Срећков, Мита Стојадиновић, Алекса Јовин, Милош Манојловић, Јован Росић, Светозар Миросављевић, Аца Рус.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво „Заставе" ни у ком погледу.

ПРОТИВ ЦРКВЕНЕ ПОЛИТИКЕ.

Местни збор у Турији. После закључка листа стигла нам је она вест:

„Турија, 21. фебр. 19. фебруара одржан је и код нас јаван збор против владиних црквено-политичких реформама. Збор је био врло добро посећен. Збору је председавао М. Јојкић, а известилац је био М. Р. Стефановић, који је у подужем говору протумачио законски предлог кр. уг. владе у погледу ових реформама и предложио, да збор усвоји резолуцију сентомашког збора, коју је перовођа Б. Јојкић прочитао, а која је од збора примљена. За тим је изабрано 10 изасланика за сремски збор и збор је распуштен.

Тако је и наше чисто српско место учинило своју дужност, хоће ли нам жеља циљу доћи, не зависи од нас, него од оних, којима се обраћамо. Надамо се, да нам глас неће бити глас вапијућег! Толико за данас."

РЕД ВОЖЊЕ ЖЕЛЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 1. ОКТОБРА 1893. ГОД.

1. Од Будимпеште до Београда:

Километара	Станице		Мешовити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полазак	1 45	2.35	9.45	7.35	сваког уторника, суботе и недеље
175	Суботица	„	4.56	6.17	5.55	1.46	
198	Чантавир	„	сваког уторника и петка		6.17	2.11	
207	Тополя	„		6.50	6 49	2.34	
223	Х. Фекетекеђ	„			7.20	2.56	
234	Врбас-Кула	„		7.21	7.46	3.16	
248	Стари Кер	„		7.37	8.16	3 34	
260	Кисач	„			8 39	3.51	
276	Нови Сад	„	6.41	8.14	9.19	4.19	1.12
279	Петроварадин гр.	„		8.19	9.27	4 25	1.21
281	Петроварадин	„			9.35	4.32	1.31
286	Карловци	„		8.30	9.47	4.41	1.47
296	Чортановци	„			10.09	4.59	2.12
300	Бешка	„		8.49	10.2[illegible]	5.07	2.25
310	Инђија	„		9.00	10.38	5.21	2.47
318	Стара Пазова	„		9.11	11.03	5.43	
326	Нова Пазова	„			11.18	5.55	
332	Батајница	„			11.31	6.06	
347	Земун	„	7.55	9.42	11.58	6.26	
359	Београд	„	8.04	10.00	12.30	7.05	

2. Од Београда до Будимпеште:

Километара	Станице		Мешовити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полазак	7.49	5.30	8.05	2.35	уторником, суботом и недељом
12	Земун	„	7.57	5.39	8.16	2.48	
27	Батајница	„	сваког уторника и петка		9.11	3.40	
34	Нова Пазова	„			9.22	3.55	
41	Стара Пазова	„		6.36	9.35	4.12	
49	Инђија	„		6.47	9.48	4 31	5.43
60	Бешка	„		7.07	10.18	5.03	6.08
64	Чортановци	„			10.26	5 18	6.18
73	Карловци	„		7.24	10.43	5.42	6.52
78	Петроварадин	„			10.53	5.55	7.06
81	Петроварадин гр.	„		8.34	10.59	6.03	7.15
83	Нови Сад	„	9.18	7.47	11.16	6.26	7.23
100	Кисач	„			11.38	7.05	
112	Стари Кер	„		8.16	11.55	7.36	
125	Врбас-Кула	„		8.31	12.18	8·09	
136	Х. Фекетекеђ	„			12.36	8.34	
152	Тополя	„		9.00	1.02	9.12	
166	Чантавир	„			1.21	9.41	
185	Суботица	стиже	10.57	9.32	1.45	10.20	
359	Будимпешта	стиже	2.02	1.10	7.30	7.00	

3. Од Инђије до Винковаца и натраг:

Мешовити влак I. III.	Мешовити влак I. III.	Особни влак I. III.	Станице	Особни влак I. III.	Мешовити влак I. III.	Мешовити влак I. III.
10.53	1.45	5.36	Инђија	9.43	8.40	4.25
11.07	1.57	5.45	Голубинци	9.33	8.27	4.11
11.27	2.12	5.57	Путинци	9.22	8.12	3.56
11.42	2.25	6 07	Краљевци	9.11	7.57	3.39
11.55	2.36	6.16	Рума	9.03	7.45	3.27
12.31	3.04	6.38	Вогањ	8.45	7.10	2.57
12.50	3.20	6.50	Митровица	8.31	6.51	2 35
	3.44	7.05	Лаћарак	8.16	6.25	
	4.00	7.17	Мартинци	8.06	6.09	
	4.13	7.27	Кузмин	7.56	5.52	
	4.35	7.37	Кукујевци-Ердевик	7.46	5.39	
	4.43	7.43	Бачинци	7.39	5 24	
	5.14	8.01	Шид	7.27	5.09	
	5.33	8.12	Товарник	7.09	4.39	
	5.48	8.24	Бановци	6.57	4.20	
	6.03	8.32	Ђелетовци	6.49	4.10	
	6.17	8.44	Славковци	6.38	3.50	
	6.33	8.54	Јанковци	6.29	6.39	
	6.46	9.05	Мирковци	6.19	3.21	
	6.56	9.13	Винковци	6.10	3.10	

Има веze са Шапцом — Има веze са Шапцем.

(Лева страна, — од горе доле — казује вожњу од **Инђије до Винковаца**, а десна — од доле горе — од **Винковаца до Инђије**).

Напомена. Подвучени линијом штампани сати и минути значе ноћно доба и то од **6** сати у вече до **5** сати **59** минута из јутра.

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Српска православна црквено-школска општина у Старој Паланци (В. В. т.) намерава своју порту гвожђем оградити. С тога расписује лицитацију на мањак, која ће се 6. (18.) марта о. г. у 2 сата после подне у општинској писарници одржати.

Искличне су цене:
а) Браварски посао . . . 2520 ф. — н.
б) Зидарски посао . . . 667 ф. 32 н.

Лицитанти су дужни пре лицитације 10% у готовини као пишманлук потписаноме положити.

Услови се могу сваки дан у црквеној писарници видити.

У Старој Паланци, 14. (26.) фебруара 1894.

Константин Јанковић, перовођа. — **Лука Шијаков,** председник црк. шк. општине.

2—3

Стављам до знања поштованој публици да сам у Сомбору у својој кући (унутрашња варош, соларски сокак) отворио своју

АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ

Др. Стеван пл. Зако
адвокат.

1—2

КАФАНА КОД „ШАЈКАША"

у Тителу треба угоститеља кафецију под рачун од 1. априла о. г.

Радња је на најбољем месту. Пријавити се ваља што пре код власнице

Милеве Крестић.

1—2

ПРОДАЈА БИКОВА ЗА ПАСМУ

На футошком спахилуку г. грофа Рудолфа Котека продају се из слободне руке 2 бика од 3 године и 32 бика од 2 године, чисте мађарске расе, о којој се и основне књиге воде. Бикови се могу видети и купити у мајуру спахинском „Марија" (мали Алпар), који лежи на будимпештанско-земунској жељезничкој прузи од ст.-керске станице ½, а од кисачке ¾ сахата удаљен. На благовремени захтев стоје кола драговољно на расположењу на ма којој горе означеној станици.

У Футогу, 5. марта 1894.

Управа властелинства
Грофа Котека
у Футогу.

1—3

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА ВЛАДИМИР С. КРЕЦУЛОВ ТЕМЕРИН

потребује вештог спомоћника, који потпуно мађарски говори. Ступити може одмах.

2—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА ПАЈЕ РАДАНОВИЋА У ОСЕКУ

потребује једног млађег вештог (солидног) помоћника који је осим српског вичан и немачко-мађарском језику.

2 3

ОВОГОДИШЊИ НОВОПАЗОВАЧКИ ВЕЛИКИ МАРВЕНИ ВАШАР

одржаваће се 21., 22. и 23. марта по римском календару.

Закупник:
СТЕФАНОВИЋ.

2 3

ЗА СТАРЕ И МЛАДЕ ЉУДЕ! ПРЕПАРАТИ ЗА ОПОРАВЉЕЊЕ

ГЛАВНОГ ШТАБНОГ ЛЕКАРА

Дра МИЛЕРА

употребљују се већ много година са изванредним успехом против свију **нервних болести**, које су постале услед **нервног растројства** (тајних греха из младости) и т. д, а за којима долазе као последице **душевна и телесна малаксалост**. Нарочито важи као опробано, опоравлајуће средство против **импотенције**. — Цена им је заједно са потанким лечничким упутством о употребљивању 3 фор. 10 нов. а за оне, којима се поштом шаље, 25 нов. за омот.

Једино главно стовариште, где се уједно и производи, јесте: **St. Georgs-Apotheke, Wien V/2 Bezirk, Wimmersgasse Nr. 33.**, камо треба упућивати све писмене наручбине.

9—37

Власник: Сланко Свет. Милетић. — **За уредништво одговара: Милан Поповић.** — **Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.**